

allereerst hare gebiedsgrenzen te zuiveren van naturalistische elementen en voorts in een noodwendigen continuen samenhang van zuivere, functioneele begrippen het rechtssysteem te scheppen.

Werd het dingbegrip, het Substanzbegrip in Aristotelischen zin, door de Marburgers uit alle schuilhoeken verjaagd en door het oneindig relatieve functiebegrip vervangen⁶⁾, Kelsen heeft zich dezelfde taak in de rechtswetenschap gesteld. Niet alleen moeten de rechtscategorieën functionalistisch van haar statisch karakter worden beroofd, maar ze moeten ook geheel worden losgemaakt van alle substraten, die buiten het juridisch terrein gelegen zijn, en voorts moeten onder den horizont dezer „reine Rechtsdynamik” de empirische rechtsverschijnselen in een functioneelen samenhang worden gesteld.

Zoo meen ik bij Kelsen een tweevoudige dynamiek in zijn stelsel te kunnen onderscheiden. Een zuiver transcendentale dynamiek tusschen alle zuivere rechtscategorieën (de dynamiek van den Rechtssatz) en een empirische rechtsdynamiek in de logische schepping van het systeem der positieve rechtsnormen (het dynamisch „Erzeugungs-system der Rechts-sätze”). Deze onderscheiding dekt zich ongeveer met Kelsen's onderscheiding tusschen „Rechtswesens-” of „Rechtsformenlehre” (die zich alleen op de normen en hare relaties met abstractie van haren bijzonderen inhoud richt) en tusschen „Rechtsinhaltslehre”, en loopt parallel met **Sander's** onderscheiding tusschen „reines”- en „empirisches Rechtsverfahren”.

Wat het eerste punt (de Dynamik van den Rechtssatz) betreft: Kelsen laat den Rechtssatz, in zijn functie van zuiveren denkvorm, als logische oorsprong in Marburgschen zin optreden, en laat daaruit, in de oordeelen der z.g. „Normlogik”, alle andere rechtscategorieën ontspringen. In dezen logischen zin is de Rechtssatz in onderscheiding van alle andere oordeelen een hypothetisch oordeel, waarin twee „Tatbestände”, de eene als „Bedingung”, de andere als „Folge” door de categorie van het „sollen” verbonden zijn. In een formule uitgedrukt: „Wenn a, so *soll* b”, in tegenstelling tot de formule der natuurwet: „Wenn a, so *ist* b”.

Doordat het recht in dezen zin een normatief karakter draagt, is het van alle natuurwetten door een onoverbrugbare kloof gescheiden. Het „sollen” en het „sein”, zijn twee absoluut gescheiden denkrichtingen: er leidt geen brug van de eene tot de andere beschouwing⁷⁾. Van de autonome ethische norm onderscheidt zich de Rechtssatz volgens Kelsen door zijn heteronoom en door zijn hypothetisch dwingend karakter, door executie of straf als rechtsgevolg te verbinden aan een menschenlijke gedraging, die in het eerste deel van het hypothetisch oordeel als voorwaarde voor dit rechtsgevolg is gesteld. Van de conventienorm onderscheidt de Rechtssatz zich wel niet door zijn heteronoom, maar wel door zijn normatief dwangkarakter.

Zie hier dus een schijnbaar absolute breuke met alle naturalistische rechtsopvatting. Het recht is gequalificeerd door den hypothetisch-